ICOM 21st General Conference, Wien 19.-24. august 2007

ICME – international Committee for Museums and Collections of
Ethnography: The World under One Roof: Past, Present and Future
Ethnographic Approaches to Universality

MILLE GABRIEL*

'Museums and Universal Heritage' var temaet for dette års ICOM generalkonference – mere specifikt spørgsmålet om, hvordan "museums should communicate and promote the universal ownership of cultural heritage through an understanding of cultural diversity", som det blev formuleret af ICOMs præsident Allisandra Cummins i det officielle conferenceprogram.

Intet sted trænger spørgsmål om kulturarens universalitet sig mere på, end når vi diskuterer etnografiske museer, der netop er karakteriseret ved at favne alverdens mangfoldige kulturer under et og samme tag. Titlen på ICME (International Committee for Museums and Collections of Ethnography) sessionen, var da også 'The World under One Roof: Past, Present and Future Ethnographic Approaches to Universality', og som det fremgik af conferenceoplægget, var formålet at udfordre historiske og nuværende forestillinger om det universelle for derigennem at pege på mulige fremtider for det etnografiske museum.

Med rod i 17-1800-tallets encyklopædiske

og nationale museer samt kunstkamre, har Europas etnografiske samlinger gennem tiden bidraget til den generelle oplysning af borgeren, men også repræsenteret dennes første møde med den "ædle vilde" og derigennem til tider tjent til legitimering af diverse imperiale ekspansioner. Med dette i mente er det temmelig væsentligt at diskutere, hvilken relevans disse etnografiske samlinger har i en verden, der i dag hævdes at være både afkoloniseret og globaliseret? ICME komiteens session bød derfor på en sjælden lejlighed til at debattere selve det etnografiske museums fundament og fremtidige eksistensberettigelse.

Som hovedtalere havde man inviteret Jane Legget fra Museum of New Zealand Te Papa Tongarewa (Te Papa) og Rick West fra National Museum of the American Indian (NMAI). Med udgangspunkt i new zealandske forhold beskrev Legget, hvorledes Te Papa i kraft af landets bi-kulturelle befolknings sammensætning har valgt at sidestille vestligt funderede videnskabsidealer med traditionel maori videnskab, mens West beskrev, hvorledes NMAI baserer sine 24 forskellige udstillingstemaer på

88 konsultationer med indfødte befolkninger i Nord- og Sydamerika. Begge hovedtalere fokuserede således på problematikker omkring indfødte folks ret til museal selvrepræsentation og selvbestemmelse og fremlagde det synspunkt at ved at inkludere "other voices", kan vi udfordre de traditionelle museers autoritet og sandhedsmonopol.

Af andre relevante oplæg bør fremhæves Peter Bjerregaard fra Moesgaard Museum, der bl.a. diskuterede, hvorledes Moesgaard med udstillingen 'Det røde rum' søger at udfordre traditionelle kategoriseringsprincipper, ved at lade genstandenes farve være eneste fællesnævner. Indiske Amareswar Galla fra University of Queensland demonstrerede, hvordan det vietnamesiske Ha Long økomuseum bedriver bæredygtig kulturarvsforvaltning ved – udover natur- og kulturbevaring, at danne grundlag for en turistindustri, der medfører nye arbejdspladser og øgede indtjeningsmuligheder for lokalbefolkningen. Tom G. Svensson, Kulturhistorisk Museum, Oslo Universitet og Victoria Phiri fra Livingstone Museum i Zambia berørte derimod begge kulturarvens mere politiske dimensioner. Mens Svensson fremførte det synspunkt, at verden i dag er vidne til en universel proces, hvor indfødte folk aktivt inddrager kulturarven i kampen for rettigheder og anerkendelse, demonstrerede Phiri, hvorledes Livingstone Museum spiller en ikke uvæsentlig rolle i zambianske statsdannelsesprocesser, herunder foreningen af statens 73 forskellige etniske grupper under én national identitet.

Men bortset fra disse spredte indlæg om repræsentation, bæredygtighed og identitetsproblematikker udeblev den overordnede diskussion om det etnografiske museums eksistensberettigelse til fordel for relativt deskriptive fremstillinger af enten etnografiske samlinger

eller såkaldte universelle (men relativt apolitiske) fænomener som 'musikinstrumenter' og 'vand'. Særligt bemærkelsesværdigt var det, at temaet 'universel kulturarv' aldrig blev genstand for kritisk debat. Fra et antropologisk perspektiv vil man kunne hævde, at begrebet er både selvmodsigende og konfliktfyldt – i og med det på den ene side bygger på et kulturarvsbegreb, der med rod i 1800-tallets europæiske statsdannelsesprocesser er bundet op på forestillinger om 1 land / 1 folk / 1 kulturarv, og på den anden side baserer sig på den antagelse, at det er muligt at formulere universelle definitioner for kulturarv og standarder for dens forvaltning. Set i lyset af at UNESCO og det international museumssamfund først de senere år har fået øjnene op for, at ikke alle kulturer deler den opfattelse, at materiel kulturarv nødvendigvis er vigtigere end den immaterielle (eller overhovedet opererer med et kulturarvsbegreb), er det på sin plads at betvivle eksistensen af sådanne universelle værdier. Eller som Susan Legene, hovedtaler på ICOMs åbningsceremoni formulerede det: "Universal heritage doesn't exist – only as a structure of a dialogue." En fortsat anvendelse af begrebet kan derfor i bedste fald siges at være utopisk og i værste fald beskyldes for at promovere vestlige standarder som værende af universel værdi, jf. debatten omkring den såkaldte Declaration on the Importance and Value of Universal Museums fra 2002, hvor 19 af verdens største museer hævder at tjene den samlede menneskehed, hvorfor de ønsker at fritages for krav om tilbageførsel.

Problematikseringen af det etnografiske museums fremtid i en globaliseret verden har vi således fortsat til gode. Ligeledes diskussionen om, hvordan vi via en forståelse for kulturel diversitet kan promovere idéen om universelt ejerskab og ansvar for kulturarven. Men hvor-

dan sikrer vi os, at dette ikke bliver endnu en diskussion præget af vestlige standarder? Ud af ICME sessionens 26 deltagende nationaliteter, tilhørte kun tre de såkaldte udviklingslande (henholdsvis Indien, Zambia og Filippinerne), mens USA, New Zealand og Australien udgjorde de eneste øvrige ikke-europæiske nationer. Udfordringen ligger dermed i høj grad i at sikre, at vi fremover også får bragt de 3. og 4. verdens museumsfolk i tale, der udover at slås med massive udfordringer som kapacitetsopbygning og bekæmpelse af illegal kulturvarshandel, sjældent har de fornødne ressourcer til at deltage i sådanne internationale fora.

**Mille Gabriel*

Sila, Nationalmuseets Center for Grønlandsforskning

Frederiksholms Kanal 12

DK-1220 København K

Tlf: +45 3347 3449

Fax: +45 3347 3322

E-mail: mille.gabriel@natmus.dk